

Vinko Vodopivec

RAZUMEVANJE ETUŠČANSKEGA NAPISA NA KOCKI

Ključne besede:

Etruščani, Slovenci, Veneti, verovanje, jezikoslovje, kocka, igre

Key words:

Etruscan, Slovenes, Veneti, believing, linguistics, dice, games

Abstract

DECIPHERING OF ETRUSCAN INSCRIPTION ON DICE

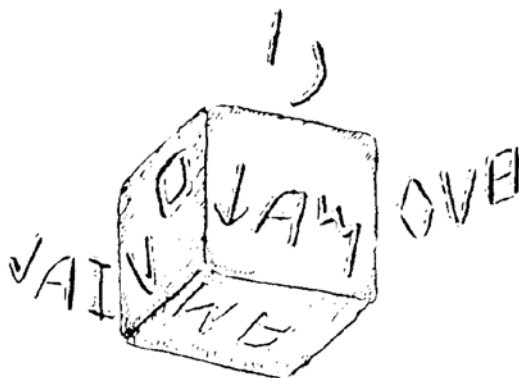
Etruscan inscription on the all six plots of the Ivory dice found in the tomb of Toscana from the 6th century BC, linguists as a rule interpreted as numbers, but it speak to us about the mother or the magus who sadly died and went here to the God.

Uvod

V etruščanskih grobovih so našli tudi več slonokoščenen ali keramičnih kock s pikami od 1 do 6, tako kot na današnjih kockah za igranje, saj so se že takrat zabavali z njihovim metanjem in igrami z njimi in take kocke so dajali tudi pokojnikom za posmrtno igranje.

V enem grobu mesta Toskania so leta 1848 našli slonokoščeno kocko z napisi namesto pik in nekateri jezikoslovci so takoj tem napisom dali pomen števil od 1 do 6, nekateri pa jim dajejo tudi posmrtni pomen. Slonokoščena kocka z napisi na vseh šestih ploskvah iz 6. stoletja pr. Kr. je shranjena v Narodni knjižnici v Parizu.

Anton Berlot in Mirko Škibin sta podala razumevanje v slovenščini, Antonin Horak pa v češkem jeziku.

Slika slonokoščene igralne kocke z napisi [1]

Jezikoslovci

Avstrijska jezikoslovca Pfiffig in Izbicky sta prečrkovala napise in njihov pomen pojasnila s števili kockinih ploskev [1].

MACH	THU	ZAL	HUTH	CI	ŠA
1	2	3	4	5	6

Pojasnjevanje s števili ni prepričljivo, saj nima ustrezne jezikovne osnove.

Nemški estruskolog W. Corssen pa je napise razumel takole [1]:

MACH THU ZAL HUTH CI ŠA

Magus vyrezal toto jako dar.

Mag je vrezal to kot dar.

Prevod je smiseln, vendar ne sledi najbolje prečrkovanju.

Horak [1:225-226]

Napise na kockinih ploskvah prečrkuje in deli ter pojasnjuje:

MACH-O U-ZAL HUO ČI ŠČA

Šmahem vzal hnilobu ti po-šča.

Mahoma vzame gnilobo ti zagotavlja.

Prevod je smiseln, vendar deli napis na eni ploskvi in ga združi z napisom na sosednjima ploskvama; ob delno privzetem prečrkovanju temu ne sledi najbolje, zlasti pri zadnji besedi. Glede na očitno navado prilaganja igralnih kock v grobove, pa razumevanje ni povezano z igranjem, razen če se pokojni pri igranju razvedri in oživi.

Berlot [2:99-100]

Napise prečrkuje in deli ter pojasnjuje:

CI	ZAL	OU	DUO	MA	ŠAH
Si	zal	tu	dve	ima	zmago

Si zal tukaj dve ima zmago.

Prevod je smiseln, vendar ne sledi najbolje prečrkovanju, kar je zlasti razvidno pri zadnji besedi, ki je novejšega izvora.

Berlot navaja tudi drugo kocko, ki ima na ploskvah napise s črkami po številu od 1 do 6:

I	VA	EST	ORTI	CAIUUS	VOLOTE
1	2	3	4	5	6

Ker so na drugih kockah pike po številih od 1 do 6 so te besede možna števila od 1 do 6, lahko pa imajo tudi simbolni smisel.

Škibin [3:225]

Napise prečrkuje in deli ter pojasnjuje:

BUD AN ZAL MAH TU SI
Bodi en zal mah tu sij.

Bodi en dober takoj tu sij.

Prevod je smiseln, vendar ima dve drugačni prečrkovanji, kar podaja tudi drugačno vsebino, ki je zato manj verjetna.

Vodopivec

Opozori, da je kocka namenjena za igranje ali za slovo in dobre želje pokojniku, in napise prečrkuje in deli ter pojasnjuje:

ŽAL BUH MAG TU KI ŠA	ali	ŽAL BUH MAT TU KI ŠA
Žal bog mag tu ki šel.		Žal bog mat tu ki šel.
Žal bogu mag tu ko šel.		Žal bogu mati tu ko šla.

Prevod je smiseln, vendar je glede na različno možnost prečrkovanja, možen vsaj v dveh verjetnih istosmiselnih različicah.

Prečrkovanje

Besedi $\diamond V \boxplus$ - BUH in $\diamond V$ - TU se lahko bereta tudi v drugi smeri.

Črka Ž, ki je izpričana na Pyrgijskih zlatih ploščicah in najstarejšem venetskem napisu bi bila lahko tudi Z, kar pomeni drugačen pomen besede.

Črka \diamond - B je tudi izpričana na Pyrgijskih zlatih ploščicah in v številnih venetskih, retijskih, etruščanskih in starofrigijskih napisih [4-8].

Črka \downarrow lahko pomeni glas G, v retijskih napisih pa glas T, kar bi dalo besedo mat in bi napis pomenil slovo od matere.

Črka \diamond lahko pomeni glas T ali glas O, kar pa ne bi dalo smiselnega pomena, razen če združimo dve ploskvi MAG-OV, kar pa je glede na igralno kocko, kjer ima vsaka ploskev svojo vrednost manj verjetno.

Razumevanje

Razumevanje vsebine napisa je odvisno predvsem od prečrkovanja znaka \downarrow kot T ali kot G. V obeh primerih gre za slovo umrlemu najsi bo to mati ali mag. Glede na izjemnost najdbe je verjetneje, da gre za svečenika ali maga.

Podrobnejši pregled po črkah in besedah ni narejen zaradi kratkosti napisa, saj bi bile razlike majhne, posamezne primerjave pa kažejo na najverjetnejši prevod avtorja, ki opisuje smrt svečenika, ki je tu pokopan in je odšel k bogu.

Zaključek

Napis na etruščanski slonokoščeni kocki je dobro ohranjen in v slovenščini dobro razumljiv, kar potrjujejo tudi štiri delno smiselno podobna razumevanja. Napis je nagrobni in govori o pokojniku – magu ali materi, ki sta žal odšla k bogu.

Literatura

1. A. Horak, *82 Hraci kostky*, O Slovanech úplne jinak, co nebylo o Slovanech dosud zmámo, Lipa, Vizovice **1991**, 225-226.
2. A. Berlot, *Würfeln von Tuscana*, Eine Studie uber die Sprachen der Rassen oder der Etrusker, Burlett, Zurich **1966**, 99-100.

3. M. Škibin, *Igralna kocka*, Etruščani so bili Slovani, M. Škibin, Pancopy, Nova Gorica **2005**, 225.
4. V. Vodopivec, *Primerjava branj Pyrgijskih zlatih ploščic*, Zbornik posveta Praprebivalstvo na tleh srednje Evrope, Jutro, Ljubljana **2003**, 51-63.
5. V. Vodopivec, *Študija prečrkovanj in branj najstarejšega Venetskega napisa*, Zbornik tretje mednarodne konference Staroselci v Evropi, Jutro, Ljubljana **2005**, 121-130.
6. V. Vodopivec, *Katalog venetskih napisov in prevodov*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, Jutro, Ljubljana **2010**, 80-175.
7. V. Vodopivec, *Katalog retijskih napisov in prevodov*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, Jutro, Ljubljana **2010**, 224-287.
8. V. Vodopivec, *Zbir starofrigijskih napisov, delitev, prevod in besednjak*, Zbornik sedme mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2010**, 31-57.

Povzetek

Etruščanska slonokoščena igralna kocka iz 6. stoletja pr. Kr. ima napise na vseh šestih ploskvah, ki jih jezikoslovci praviloma pojasnjujejo s števili, dejansko pa govore o pokojni materi ali svečeniku, saj pokojni tu počiva, ker je šel k bogu.